

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ЗВО В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Рибалко Л. М., Замахіна С. П., Гулько Т. Ю.

ВСТУП

Сучасне суспільство характеризується докорінними змінами, що пов'язані з воєнним станом у зв'язку з вторгненням росії на територію України. У системі вітчизняної освіти концептуальною основою нової парадигми, задекларованої Державними стандартами, залишається спрямування на особистісний розвиток людини, її професіоналізм. Саме тому, в умовах суспільних змін в освіті варто актуалізувати проблему професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти (далі – ЗВО). Саме від компетентності фахівця, не залежно від сфери діяльності, залежить майбутнє української держави, її відбудова у повоєнний та післявоєнний періоди. Майбутній фахівець має бути професійно компетентним і конкурентоспроможним на вітчизняному ринку праці, мати якісні знання та вміння. Враховуючи, що система вищої освіти України входить в єдиний європейський освітній простір і, в свою чергу, змінюється під впливом глобальних економічних змін, необхідність якісної фахової підготовки здобувачів вищої освіти залишається актуальною.

1. Виникнення передумов проблеми та формулювання проблеми

Сучасна система вищої освіти є різноманітною за рівнями підготовки студентів як за галузями знань, так і в розрізі спеціальностей. Крім того вища освіта користується великим попитом серед молоді, яка обирає професії, підготовку до яких здійснюють лише ЗВО. Так, якщо два-три десятиліття тому студенти ЗВО становили кілька відсотків від загальної кількості вікової групи, то зараз ця цифра у десятки разів більша. При цьому система вищої освіти, зберігаючи традиційні методи, форми і засоби навчання, потребує інноваційних підходів до навчання, дотримуючись студентоцентричності та компетентнісного навчання в умовах болонського процесу. Саме тому актуальність проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців у ЗВО, яка обумовлена затребуваністю суспільства у високоосвіченій людині, здатній взяти на себе компетентну відповідальність за нові напрями суспільного поступу, не викликає сумнівів і потребує пошуку нових шляхів індивідуалізації якісної професійної підготовки майбутніх фахівців ЗВО.

2. Аналіз існуючих методів вирішення проблеми та формулювання завдання для оптимального розвитку техніки

У педагогічній науці досліджувалися різні аспекти проблеми професійної підготовки здобувачів вищої освіти. Теоретичні основи професійної підготовки фахівця розглядалися у працях: І Бондаренка, В. Ковальчука, С. Максименка, О. Лаврентьевої, О. Малихіна, В. Моргуна. У зв'язку з прийняттям у 2017 р. закону «Про освіту», яким передбачено «персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти»¹. Увагу більшості дослідників привернуло питання пошуку шляхів і методів професійної підготовки фахівців шляхом реалізації індивідуальної освітньої траєкторії в умовах ЗВО.

Так, у дослідженнях І. Краснощок² проаналізовані підходи до визначення поняття «індивідуальна освітня траєкторія», виокремлено шляхи організації індивідуальної освітньої траєкторії студента. У статті Я. Сухенко³ надано ґрунтовний аналіз вітчизняних та закордонних публікацій з проблеми індивідуальної освітньої траєкторії а аспекті дослідження професійної підготовки майбутніх фахівців. Т. Ярмо-льчук⁴ називає та характеризує принципи та основні вимоги щодо реалізації індивідуальних стратегій навчання студентів.

Більшість дослідників поняття «індивідуальна освітня траєкторія» пояснюють як траєкторії, які можуть бути різними, кінцевим результатом яких є єдина стандартна модель фахівця. За такого розуміння поняття основним напрямом індивідуалізації вищої освіти є побудова освітньої моделі професійної підготовки майбутніх фахівців за відповідних організаційних засад, технологічних методів їх реалізації та на основі застосування інформаційних технологій і психолого-педагогічних принципів.

На основі аналізу наукових педагогічних досліджень з'ясовано, що вченими проведено низку наукових розвідок у окресленому напрямі: представлено результати історико-педагогічного аналізу розкриття сутності і змісту поняття «професійна підготовка», «професіоналізація», «фахова підготовка» (С. Амеліна, Н. Баловсяк, О. Бойцова, Н. Демченко, М. Загорний, Ю. Запорожцева, В. Лапшина, Т. Лупиніс, К. Сіненко, А.

---

¹ 1. Закон України «Про освіту». Електронний ресурс. Посилання: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

² Краснощок І. П. Індивідуальна освітня траєкторія студента: теоретичні аспекти організації. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр.; ред. кол.: А. В. Сущенко та ін. Запоріжжя : КПУ, Вип. 60, т. 1. 2018, С. 101–107.

³ Сухенко Я. В. Індивідуальна освітня траєкторія: міждисциплінарний аналіз феномену. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Психологічні науки. 2017. Вип. 4(2). С. 111–116.

⁴ Ярмольчук Т. Реалізація компетентісно-орієнтованої парадигми організації освітнього процесу в вищій школі. *Молодь і ринок*. 2017. № 9. С. 164–169.

Чміль, Л. Шевчук); висвітлено окремі питання формування фахових компетентностей у майбутніх фахівців (О. Аніщенко, В. Балюк, Р. Гуревич, А. Дрокіна, М. Жалдак, О. Падалка, Л. Петухова, Р. Тарасенко, П. Хоменко та ін.), схарактеризовано реалізацію компетентнісного підходу у вищій школі (Т. Закусилова, Ю. Ілясова, О. Ісаєва, К. Куренкова, О. Ковтун, Л. Лимар, Ю. Остраус, Н. Самборська, В. Свиридюк, О. Солодовнік, Л. Примачок тощо), розкрито педагогічний потенціал інноваційних педагогічних технологій як засобу навчання майбутніх фахівців (В. Галиця, О. Герасимчук, О. Добровольська, М. Кадемія, І. Костікова, В. Кремень, О. Мацюк, А. Самко, Т. Собченко, Л. Шевченко, М. Шишкіна), з'ясовано вплив освітнього середовища університету на професійне становлення майбутнього фахівця (М. Братко, Л. Ващенко, І. Габа, Ю. Драгнев, Е. Заредінова, Я. Ільчишин, О. Кабацька, Б. Кременський, О. Марченко, Г. Полякова, Л. Рибалко, О. Якимович).

Аналіз наукових доробків у контексті порушеної проблеми дає підстави стверджувати, що питання професійної підготовки майбутніх фахівців у ЗВО в умовах євроінтеграції освітнього простору дотепер не знайшло цілісного висвітлення.

Доцільність дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців у ЗВО підтверджують також виявлені суперечності:

- між об'єктивною потребою якісної професійної підготовки майбутніх фахівців та невизначеністю концептуально-методологічних засад реалізації цього процесу у вищій школі;

- між сучасними вимогами суспільства до підготовки кваліфікованих кадрів із високим рівнем сформованості фахових компетентностей і недостатньою увагою до цього питання в закладах вищої освіти;

- між введенням у систему підготовки майбутніх фахівців дисциплін, що вимагають застосування сучасних педагогічних, інформаційних і цифрових технологій, та реальним рівнем володіння здобувачами вищої освіти фаховими компетентностями;

- між декларуванням на рівні Державних стандартів вищої освіти важливості модернізації змісту вищої освіти на засадах цілеспрямованого формування професійних компетентностей майбутніх фахівців та відсутністю у ЗВО системної роботи в цьому напрямі;

- між доцільністю розроблення й реалізації педагогічної моделі професійної підготовки майбутніх фахівців у ЗВО та відсутністю відповідного навчально-методичного забезпечення цього процесу.

3. Педагогічні умови якісної професійної підготовки фахівців у ЗВО

Професійна підготовка майбутніх фахівців у ЗВО в умовах євроінтеграції освітнього простору буде якісною за відповідних педагогічних умов, до яких відносимо:

- освітнє середовище університету;
- методи та форми навчання, які представляють певну дидактичну систему;
- застосування інноваційних педагогічних технологій, сучасних ІТ і цифрових технологій навчання.

Про пряму залежність професійної підготовки майбутніх фахівців у ЗВО від освітнього середовища ЗВО, його матеріально-технічної бази зазначають у своїй праці В. Биков, Л. Карташова, О. Лаврентьєва, Т. Плачинда, Т. Равчина, Л. Рибалко, С. Тітов, Л. Хомич, О. Топузov.

Поняття «освітнє середовище ЗВО» Л. Рибалко трактує як «відкриту систему засобів для всебічного розвитку всіх суб'єктів освітнього процесу, яка уможлиблює створення сприятливої атмосфери для розвитку професійного потенціалу та творчих здібностей як студентів, так і викладачів за рахунок організації освітнього процесу з використанням інноваційних освітніх технологій, активізації практичного навчання та консолідацію сучасних ресурсів (кадрових, фінансових, матеріально-технічних, програмних), дидактико-методичних, інформаційних, культурно-освітніх та ін.)»⁵.

Компонентами освітнього середовища університету (рис. 1) визначаємо:

Рис. 1. Компоненти освітнього середовища університету

⁵ Rybalko L., Topuzov O., Velychko L. Natural science education concept for sustainable development. *The Internation Conference on Sustainable Futures: Environmental, Technological, Social and Economic Matters* (ICSF 2020), Kryvyi Rig, Ukraine, Edited by Semerikov, S. E3S Web of Conferences, Volume 166. 2020.

Проаналізуємо складники (компоненти) освітнього середовища університету, які уможливають забезпечення якісної професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах євроінтеграції освітнього простору, а потому й формування фахових компетентностей у здобувачів вищої освіти, зокрема: змістовий, процесуальний, дидактичний та інформаційно-освітній.

Змістовий компонент характеризують нормативні документи, які регламентують освітню діяльність та взаємодію суб'єктів освітнього процесу.

Процесуальний компонент – це форми, методи, засоби та методики навчання, педагогічні технології, які забезпечують професійну підготовку майбутніх фахівців.

Дидактичний компонент – це система дидактичних умов, дидактичних матеріалів для організації освітнього процесу в університеті (підручники, навчальні посібники, навчально-методичні комплекси для вивчення дисциплін згідно навчальних планів, зокрема, електронні навчально-методичні комплекси, дистанційні курси, платформи для дистанційного навчання тощо).

Інформаційно-освітній компонент (інформаційно-освітнє середовище університету) – це середовище, що об'єднує навчальні, методичні та інформаційні ресурси з використанням сучасних комп'ютерних девайсів, ІКТ, інструментарію інтерактивної мережевої взаємодії.

Аналізуючи процесуальний компонент освітнього середовища університету, можна сформулювати низку висновків щодо професійної підготовки майбутніх фахівців. Так, згідно із Законом України «Про вищу освіту» (від 01.07.2014 р. № 1556-VII, зі змінами і доповненнями за 2017 р.), підготовка майбутніх фахівців у закладах вищої освіти здійснюється за *очною (денною)* та *заочною формами навчання*, але сучасний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій поступово вносить корективи у всі сфери життєдіяльності соціуму, у тому числі в освітню сферу. Так, у 2000 році вийшов наказ Міністерства освіти та науки України «Про створення Українського центру дистанційної освіти» (7 серпня 2000 р. № 293) та у 2004 році затверджено Положення про дистанційне навчання (Наказ Міністерства освіти і науки України 21.01.2004 № 40). У результаті такої реформації освітньої галузі значна частина вітчизняних закладів вищої освіти почали здійснювати підготовку майбутніх фахівців за *дистанційною формою навчання*, яка трактується як індивідуалізований процес надання освітніх послуг з метою набуття знань, умінь та навичок пізнавальної діяльності особистості, який організований за умови відсутності особистої контактної взаємодії учасників, тобто налагоджено віддалене

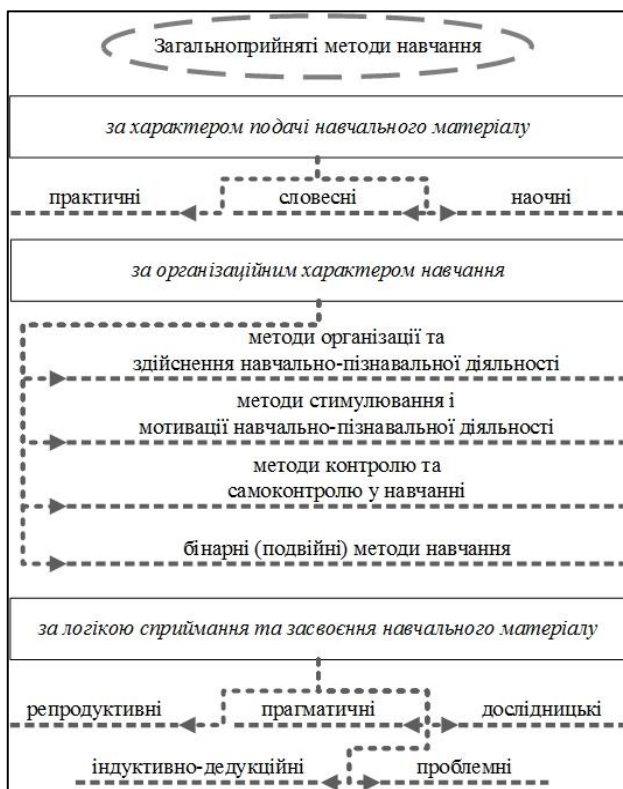
спілкування в спеціалізованому навчальному середовищі, при розробці якого враховано основні психолого-організаційні, педагогічні вимоги до таких середовищ та ІКТ. Дидактичним забезпечення при впровадженні такої форми навчання виступають дистанційні курси з мережевим доступом, які є необхідними й достатніми засобами навчання здобувачів вищої освіти (положення про дистанційне навчання). Наприклад, у Національному університеті «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» така форма навчання ліцензована (диплом державного зразка) й успішно проваджується.

Більше того, синтез законодавчо визначених форм організації начального процесу початок створенню сучасної освітньої технології, що базується на *принципі змішаного навчання* (blended learning), яке передбачає поєднання елементів аудиторної роботи з технологіями дистанційного навчання, використовуючи при цьому дидактичні можливості інноваційних ІКТ та сучасних засобів навчання. Реалізація даного принципу забезпечує розширення освітніх можливостей здобувачів вищої освіти за рахунок доступності та гнучкості навчального процесу, врахування індивідуальних освітніх потреб студентів та темпу подання навчального матеріалу; стимулювання до виявлення активної позиції студента, що проявляється через підвищення мотивації та самостійності в оволодінні навчальним матеріалом, що в результаті сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу загалом; трансформацію подання матеріалу педагогом, так як змішане навчання вимагає переходу від трансляції знань до інтерактивної взаємодії учасників цього процесу; оптимізацію обсягу педагогічного навантаження за рахунок збільшення кількості навчальних годин відведених на самостійне опрацювання, що формує значно нижчу собівартість навчальних послуг.

4. Методи професійної підготовки майбутніх фахівців

У ході наукового пошуку з'ясовано, що для ефективної професійної підготовки майбутніх фахівців в освітньому середовищі університету визначена орієнтовна оптимальна сукупність традиційних методів навчання, які застосовують викладачі (рис. 2).

Висловлюючи авторську позицію, зазначаємо, що розв'язання проблеми вибору оптимальних методів професійної підготовки майбутніх фахівців має враховувати, що кожен із методів спрямований на вирішення визначеного кола дидактичних завдань. Саме тому варто чітко оцінювати доцільність кожного методу, його позитивні сторони та можливості, та вміти вдало їх компонувати, враховуючи, що не завжди визначена композиція буде однаково ефективною та даватиме стабільний ефективний результат.

Рис. 2. Методи професійної підготовки майбутніх фахівців

Рибалко Л., Онішук Л. вважають, що «вибір оптимальних методів навчання прямо пропорційний організаційній структурі навчального заняття. Він має відповідати матеріально-технічній базі закладу вищої освіти, тайм-менеджменту освітнього процесу та морально-психологічному фону»⁶.

Вибір оптимальних методів навчання потребує врахування його відповідності завданням і змісту навчального заняття, градації

⁶ Рибалко Л.М., Онішук Л.М. Підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до самостійної організації навчально-тренувального процесу. *Моделювання компетентнісної професійної освіти в контексті євроінтеграції*: монографія [Електронне видання] / кол. авт; за заг. ред. проф. Н.П. Волкової. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С. 276–309 Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів. Монографія /За ред. С. С. Вітвицької, доктора педагогічних наук, професора. – Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2019. 304 с.

складності навчального матеріалу, знаннєвому базису навчальної групи та кожному студенту індивідуально. Обираючи метод навчання, викладач має усвідомлювати порівняльну характеристику сильних та слабких сторін обраного методу та можливості технічного забезпечення їх.

Процес підготовки майбутнього фахівця повинен поєднувати методи навчання і методи стимулювання та контролю, що забезпечується наступними методами організації навчальної діяльності: словесні (розповідь, лекція, бесіда, тощо), наочні (демонстрація приборів, показ ілюстрацій, тощо), практичні (вправи, лабораторні досліди, трудові дії, тощо). Разом з цим варто розмежовувати методи навчання на індуктивні й дедуктивні (враховується логіка розкриття навчального матеріалу), проблемно-пошукові й репродуктивні методи (самостійне рішення проблемних ситуацій, або запам'ятовування навчальної інформації)⁷.

Проте, традиційні методи навчання нині дещо втрачають свою актуальність та не завжди можуть забезпечити цілком очікуваний ефект, що пояснюється тенденціями сучасності.

Науковці (О. Барановська, Х. Віджая, О. Власенко, С. Косянчук, П. Петров, С. Трубачева, О. Черноус) пропонують впровадження більш адаптованих до вимог сучасної освіти методів навчання, що орієнтуються на пізнавальну діяльність студентів. Серед таких визначено: пояснювальні, репродуктивні, проблемного викладання, частково-пошукові, дослідницькі методи.

Деякі вчені (Т. Каменєва, А. Кузьмінський та ін.) акцентують увагу на бінарних методах, які враховують двобічність процесу навчання, та виділяють комбіновані групи методів: інформаційно-повідомляючий, пояснювально-репродуктивний, інструктивно-практичний, пояснювально-спонукальний і пошуковий. Такі комбінації, як свідчить педагогічна практика, досить ефективні в практичному застосуванні викладачами при вирішенні практико орієнтованих завдань.

Особливої уваги заслуговує застосування в освітній процес засобів ІКТ. Саме новітні інформаційні та цифрові технології є тим чинником, який уможливило забезпечення євроінтеграції освітнього простору.

Упровадження засобів ІКТ в освітній процес відповідає технологій навчання «один-на-один» («off-line» технології), яка передбачає ідентифіковане навчання студентів з використанням комп'ютерної техніки в умовах відсутності доступу до мережі Інтернет; або ж технології реального дистанційного навчання («on-line» технології), коли процес навчання переноситься до віртуального освітнього середовища, яке керується засобами мережі, та забезпечує віддалене

---

⁷ Теорія і практика організації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів : [монографія] / кол. авторів; ред. проф. О.А.Коновала. – Кривий Ріг : Книжкове видавництво Кирєєвського, 2012. 380 с.

спілкування учасників. Як зазначає В. Балюк: «На основі використання таких технологій у освітньому процесі забезпечується потужна інформаційна підтримка діяльності викладача в організації навчального процесу, підвищується ефективність навчальних методик, з'являється можливість реалізації індивідуального підходу до кожного студента, диференціації навчання у відповідності до рівнів навчальних досягнень студентів»⁸.

Аналізуючи процес професійної підготовки майбутніх фахівців в освітньому середовищі університету, виявлено систему дидактичних принципів, які забезпечують ефективне формування фахових компетентностей у здобувачів вищої освіти:

- науковості (організація процесу навчання здобувачів вищої освіти в освітньому середовищі університету з урахуванням досягнень сучасної науки, ІКТ, цифрових технологій);

- систематичності та послідовності (передбачає актуалізацію раніше вивченого матеріалу з різних дисциплін циклу професійної підготовки з урахуванням ознак подібності з новим навчальним матеріалом);

- доступності (передбачає, щоб вся сукупність знань вся різноманітність і глибина їх була зрозумілою для всіх студентів у відповідності з рівнем їхнього розумового розвитку);

- свідомості *q* активності навчання (вимагає від студентів не механічного заучування навчального матеріалу, а усвідомлення й осмислення його);

- наочності (передбачає гармонійне поєднання текстової навчальної інформації з різними засобами наочності в процесі навчання, забезпечення умов для образного та візуального сприйняття навчального матеріалу);

- міцності знань (формування знань в аспекті їх цілісності, системності, які надовго зберігались би в пам'яті студентів, легко відтворювались і застосовувались при розв'язуванні різних професійних завдань);

- зв'язку теорії та практики (передбачає єдність теоретичних знань та практичних навичок);

- емоційності (забезпечення у студентів позитивних емоцій, які відіграють роль внутрішньої мотиваційної сили у навчальній діяльності);

- контролю і корекції знань (передбачає ефективну навчальну взаємодію між викладачами й студентами, а також отримання викладачем об'єктивної інформації про навчальні досягнення студента

---

⁸ Балюк В. О., Кононець Н. В., Сучасні підходи до розроблення електронних освітніх ресурсів для формування цифрової компетентності майбутніх економістів. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2019. № 4(156). С. 15–21.

та реалізацію корекційних заходів на основі порівняння реального ступеня досягнення цілей навчання, реального рівня сформованості у студентів інформаційно-комунікаційної компетентності із запланованим);

– оптимізації навчання (передбачає пошуки оптимальних умов для розвитку самостійної пізнавальної діяльності студентів, їх творчої реалізації у навчанні та майбутній професії).

Схарактеризовані принципи регулюють процес навчання студентів та передбачають можливість орієнтації процесу навчання на ефективне формування фахових компетентностей здобувачів вищої освіти, особливостями якого нині є превалювання традиційних форм, методів навчання. Можливості дистанційного навчання у професійній підготовці використовуються не у повній мірі, оскільки потребує удосконалення й комплекс електронного навчально-методичного забезпечення для вивчення дисциплін освітньої програми.

Таким чином, за результатами аналізу змістового, процесуального, дидактичного та інформаційно-освітнього компонентів освітнього середовища університету, які безпосередньо відбивають дидактичний інструментарій професійної підготовки майбутніх фахівців у ЗВО, з'ясовано, що цей процес потребує вдосконалення на рівні усіх компонентів, адже дидактичний інструментарій не враховує вимог сьогодення та не в повній мірі використовує потенціал сучасних педагогічних технологій, ІКТ, цифрових технологій тощо.

У сучасних умовах функціонування вищої освіти особливої значущості набувають проблеми впровадження інноваційних педагогічних технологій у процес професійної підготовки майбутніх фахівців. Особливий інтерес до цього питання пояснюється передусім необхідністю оновлення та вдосконалення змісту навчальних дисциплін, їхньою адаптацією до вимог часу за умов використання компетентнісного підходу та впровадження сучасних інноваційних технологій навчання. Найбільш ефективними залишаються: здоров'язберігальні, інформаційно-комунікаційні технології та технології зовнішнього стандартизованого тестування. Вказані технології є практико-орієнтованими і дають змогу здобувачам вищої освіти ознайомитися із професійною діяльністю, виявити свої педагогічні здібності та об'єктивно оцінити їх, виробити необхідні методичні компетентності, сформувати позитивну мотивацію до майбутньої професії, створити власний методичний продукт (посібники, словники, конспекти уроків, дидактичні картки, наочність).

Даниленко Л. поділяє технології навчання на чотири групи:

– мегатехнології, що представляють освітній процес на рівні реалізації соціальної політики в галузі освіти (соціально-педагогічний рівень); це загальнопедагогічні (загальнодидактичні) технології, які

охоплюють цілісний освітній процес в країні, регіоні, навчальному закладі (технологія розвиваючого навчання, технологія управління якістю освіти в регіоні, технологія виховної роботи в конкретній школі);

– макротехнології (галузеві педагогічні технології), що охоплюють діяльність в рамках будь-якої освітньої галузі, області, напрям навчання або виховання, навчальної дисципліни (технологія викладання навчального предмета чи дисципліни);

– мезотехнології (модульно-локальні технології) є технологіями реалізації окремих частин (модулів) навчально-виховного процесу або спрямовані на розв'язання часткових локальних, дидактичних, методичних чи виховних завдань (технологія окремих видів діяльності суб'єктів і об'єктів, технологія вивчення теми, технологія уроку, технологія засвоєння чи повторення навчального матеріалу або контролю знань);

– мікротехнології, які спрямовані на розв'язання вузьких оперативних завдань і відносяться до індивідуальної взаємодії або самонавіювання суб'єктів педагогічного процесу на контактньо-особистісному рівні (наприклад, технологія формування навичок письма, тренінгів з корекції окремих якостей особистості)⁹.

Деякі вчені виокремлюють традиційні та інноваційні технології. Так, Топузов О. виділяє технології: за спрямованістю дії; за цілями навчання; за предметом (гуманітарні, природні, технічні); за використаними технічними засобами (аудіовізуальні, комп'ютерні); за способом організації навчального процесу (індивідуальні, колективні, змішані)¹⁰. Коновал О. вказує на класи узагальнених освітніх (педагогічних) технологій, які розрізняються за характером представлення змісту освіти (проблемні, концентровані, модульні)¹¹. Рибалко Л., Йопа Т. групують технології за потребами тих, кого навчають (розвивальні, диференційовані); за способами діяльності в навчанні (контекстні, дидактичні, ігрові)¹².

---

⁹ Даниленко Л. І. Педагогічні умови формування готовності вчителя у післядипломній освіті до застосування інноваційних технологій інтерактивного навчання. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія : Педагогіка і психологія. 2015. № 44. С. 123–127.

¹⁰ Топузов О. Дидактична прогностика: теоретико-методичні основи, стан розвитку й перспективи. *Інноваційний вимір розвитку сучасного загальноосвітнього навчального закладу* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 25–26 берез. 2014 р., м. Чернівці. Київ, 2014. С. 10–11.

¹¹ Теорія і практика організації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів : [монографія] / кол. авторів; ред. проф. О.А.Коновала. – Кривий Ріг : Книжкове видавництво Киреєвського, 2012. 380 с.

¹² Рибалко Л.М., Йопа Т.В. Проектування освітнього здоров'язбережувального середовища на засадах педагогічної ергономіки. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наук. праць. – Київ : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. Вип. 3 К (123) 20. С. 361–365.

Педагогічна технологія, на думку науковців, має відповідати й основним методологічним вимогам (критеріям технологічності). Виділяємо основні критерії, за якими вибудовуються освітні (педагогічні) технології:

– концептуальність (кожна технологія має спиратися на відповідну наукову концепцію, що містить філософське, психологічне, дидактичне й соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітніх цілей);

– системність (технологія повинна мати всі ознаки системи: логіка процесу, взаємозв'язок усіх його частин, цілісність);

– керованість, яка припускає можливість діагностичного цілепокладання, планування, проектування процесу підготовки, поетапної діагностики, варіювання засобами і методами з метою корекції результатів;

– ефективність (освітні технології існують у конкурентних умовах і повинні бути ефективними за результатами й оптимальними витратами, гарантувати досягнення запланованого стандарту освіти);

– відтворюваність, що передбачає можливість застосування (повторення, відтворення) педагогічної технології в інших однотипних освітніх установах, іншими суб'єктами.

Критерії оцінки технології навчання включають три етапи: проектування, функціонування та оцінювання (рис. 3).

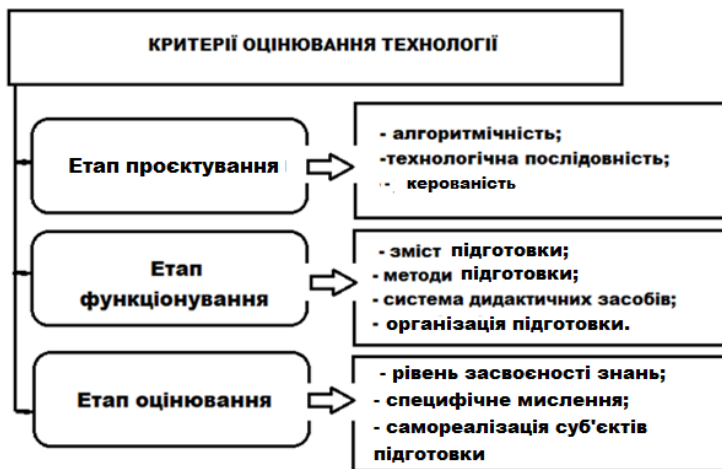

Рис. 3. Критерії оцінювання освітньої (педагогічної) технології

Значущість технологічного підходу до організації професійної підготовки майбутніх фахівців полягає в тому, що це дає змогу:

– з більшою визначеністю передбачати результати і керувати основними педагогічними процесами;

– аналізувати й систематизувати на науковій основі наявний практичний досвід і шляхи його використання; комплексно вирішувати освітні та соціально-виховні проблеми;

– забезпечувати сприятливі умови для розвитку особистості; зменшувати ефект впливу несприятливих обставин на людину;

– оптимально використовувати наявні в розпорядженні ресурси;

– обирати найбільш ефективні і розробляти нові моделі та технології для вирішення виникаючих соціально-педагогічних проблем.

Вибір освітньої (педагогічної) технології професійної підготовки майбутніх фахівців передбачає проведення експертизи її структури на предмет можливості використання в конкретних умовах професійної освіти. Цей процес включає:

– обґрунтування актуальності запропонованої технології на певному етапі професійної підготовки – визначення цільових орієнтирів, концептуальних засад, передбачення результатів навчання;

– проведення у відповідність процесуальної частини технології ресурсам, умовам та можливостям роботи вчителя біології;

– визначення доцільності запропонованої технології з урахуванням затрат ресурсів, часу, інтелектуальних зусиль.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження з'ясовано, що професійна підготовка майбутніх фахівців у ЗВО в умовах євроінтеграції освітнього простору буде якісною за відповідних умов, до яких відносимо: освітнє середовище університету з його матеріально-технічною базою; методи та форми навчання, які представляють певну дидактичну систему; застосування інноваційних педагогічних технологій, сучасних ІТ і цифрових технологій навчання. Складниками (компонентами) освітнього середовища університету, які уможливають забезпечення якісної професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах євроінтеграції освітнього простору, а потому й формування фахових компетентностей у здобувачів вищої освіти, є: змістовий, процесуальний, дидактичний та інформаційно-освітній. Особливої уваги заслуговує застосування в освітній процесі засобів ІКТ. Саме новітні інформаційні та цифрові технології є тим чинником, який уможливорює забезпечення євроінтеграції освітнього простору.

АНОТАЦІЯ

У системі вітчизняної вищої освіти залишається актуальним питання професійної підготовки фахівців у ЗВО. Під час дослідження

проаналізовані підходи до визначення поняття «професійна підготовка», «індивідуальна освітня траєкторія», виокремлено шляхи організації індивідуальної освітньої траєкторії студента, виокремлено та схарактеризовано педагогічні умови професійної підготовки майбутніх фахівців у ЗВО в умовах євроінтеграції освітнього простору. Розкрито сутність і зміст поняття «освітнє середовище університету», схарактеризовано його компоненти. Проаналізовано традиційні та сучасні новітні методи навчання. Доведено, що застосування інноваційних педагогічних технологій, сучасних ІТ і цифрових технологій навчання уможливує ефективність професійної підготовки фахівців у ЗВО. Виокремлено та розкрито критерії оцінювання освітньої (педагогічної) технології.

Література

1. Rybalko L., Topuzov O., Velychko L. Natural science education concept for sustainable development. *The Internation Conference on Sustainable Futures: Environmental, Technological, Social and Economic Matters* (ICSF 2020), Kryvyi Rig, Ukraine, Edited by Semerikov, S. E3S Web of Conferences, Volume 166. 2020.

2. Балюк В. О., Кононець Н. В., Сучасні підходи до розроблення електронних освітніх ресурсів для формування цифрової компетентності майбутніх економістів. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2019. № 4(156). С. 15–21.

3. Даниленко Л. І. Педагогічні умови формування готовності вчителя у післядипломній освіті до застосування інноваційних технологій інтерактивного навчання. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія : Педагогіка і психологія. 2015. № 44. С. 123–127.

4. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

5. Краснощок І. П. Індивідуальна освітня траєкторія студента: теоретичні аспекти організації. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр.; ред. кол.: А. В. Сущенко та ін. Запоріжжя : КПУ, Вип. 60, т. 1. 2018, С. 101–107.

6. Рибалко Л.М., Йопа Т.В. Проектування освітнього здоров'я-збережувального середовища на засадах педагогічної ергономіки. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наук. праць. – Київ : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. Вип. 3 К (123) 20. С. 361–365.

7. Рибалко Л.М., Оніщук Л.М. Підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до самостійної організації навчально-

тренувального процесу. *Моделювання компетентнісної професійної освіти в контексті євроінтеграції*: монографія / кол. авт; за заг. ред. проф. Н.П. Волкової. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С. 276–309 Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів. Монографія / За ред. С. С. Вітвицької, доктора педагогічних наук, професора. Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2019. 304 с.

8. Сухенко Я. В. Індивідуальна освітня траєкторія: міждисциплінарний аналіз феномену. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : Психологічні науки. 2017. Вип. 4(2). С. 111–116.

9. Теорія і практика організації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів : / кол. авторів; ред. проф. О.А.Коновала. Кривий Ріг : Книжкове видавництво Киреєвського, 2012. 380 с.

10. Топузов О. Дидактична прогностика: теоретико-методичні основи, стан розвитку й перспективи. *Інноваційний вимір розвитку сучасного загальноосвітнього навчального закладу* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 25–26 берез. 2014 р., м. Чернігів. Київ, 2014. С. 10–11.

11. Ярмольчук Т. Реалізація компетентнісно-орієнтованої парадигми організації освітнього процесу в вищій школі. *Молодь і ринок*. 2017. № 9. С. 164–169.

Information about the authors:

Rybalko Lina Mykolaivna,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Dean of the Faculty of Physical Culture and Sports
National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”
24, Pershotravneva Avenue, Poltava, 36011, Ukraine

Zamakhina Svitlana Pavlivna,

Postgraduate Student at the Department of Physical Culture and Sports
National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”
24, Pershotravneva Avenue, Poltava, 36011, Ukraine

Hulko Tetiana Yuriiivna,

Postgraduate Student at the Department of Physical Culture and Sports
National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”
24, Pershotravneva Avenue, Poltava, 36011, Ukraine